

خطبه اول

اعوذ بالله السميع العليم من الشيطان الرجيم بسم الله الرحمن الرحيم نحمده على ما كان و نستعينه من امرنا على ما يكون و نؤمن به و نتوكل عليه و نستغفره و نستهديه و نعوذ به من شرور انفسنا و سيات اعمالنا و نصلی و نسلم على سيدنا و نبينا ابي القاسم محمد و على آله الأطيبين الأطهرين لاسيما بقية الله في الارضين.

توصيه به تقوا

اعوذ بالله من الشيطان الرجيم بسم الله الرحمن الرحيم «يا أيها الذين آمنوا اتقوا الله وكونوا مع الصادقين»^۱ عباد الله أوصيكم و نفسي بتقوى الله همه شما نمازگزاران بزرگوار، برادران و خواهران ارجمند و خودم را به پارسایی و دوری از گناه به‌ویژه در آستانه ماه مبارک رمضان سفارش و دعوت می‌کنم. امیدواریم خداوند ماه مبارک رمضان را ماه تعالی نفوس ما، اصلاح و تهذیب اخلاق و پیشرفت و تعالی معنوی برای همه ما قرار بدهد.

پیگیری اصل بیستم: اصل تواضع و فروتنی

ما در خطبه قبل سلسله مباحث را قطع کردیم. بحثی پیرامون مقوله مهدویت و آسیب‌هایی که پیرامون آن بود به استحضار نمازگزاران گرامی رسید. در این خطبه به ادامه اصل بیستم بازمی‌گردیم. گفته شد که یکی از اصول مهم در سالم‌سازی روابط و فضای خانه رعایت فروتنی و تواضع میان اعضای خانواده و همسران است.

^۱. سوره توبه، آیه ۱۱۹

مراتب تواضع

عرض شد اصل تواضع و فروتنی یک اصل بسیار مهمی است که در قلمروهای مختلف مورد تأکید قرار گرفته است و پرهیز از فخرفروشی و کبر در برابر آن مورد عنایت در نظام اخلاقی و فکری اسلامی است.

۱. تواضع در برابر خداوند

تواضع در برابر خداوند، اساس عبودیت و بندگی مؤمن به شمار می‌آید و روح ایمان در تواضع، خشوع و فروتنی در پیشگاه خالق هستی است.

۲. تواضع در برابر پیامبر و ائمه اطهار علیهم السلام

تواضع در برابر پیامبر و اولیای الهی و معصومان به عنوان واسطه‌های هدایت بشر یک اصل بشمار می‌آید.

۳. تواضع در برابر اولیای الهی

مرتب سوم تواضع، تواضع و فروتنی به طور خاص در برابر اولیای الهی و انسان‌های پاک و وارسته و پارسا است.

۴. تواضع در روابط استاد و شاگردی

مرتب چهارم از تواضع، تواضع و فروتنی در روابط خاصی مانند استادی و شاگردی و امثال آن است.

۵. تواضع در روابط عام اجتماعی

مرتب پنجم تواضع، اصل تواضع و فروتنی در روابط عام اجتماعی است. همه مسلمانان، مؤمنان و انسان‌ها باید مبنای رفتار میان خود را در دوری از فخرفروشی و برتری‌جویی، استکبار و تکبر پایه‌ریزی کنند. به‌ویژه وقتی که در روابط کلان جامعه قرار می‌گیرد مقوله استکبار در فلسفه سیاسی اسلام یک مقوله مهم است.

آثار عام تواضع

اما علاوه بر این که تواضع و فروتنی و پرهیز از کبر و فخرفروشی یک قانون عام است و در مواردی هم تأکید شده است اما در مواردی، آثار ویژه پیدا می‌کنند و در سه حوزه کلی ظاهر می‌شود:

۱. آثار روحی و شخصیتی

جامعه‌ای که افراد آن با همدیگر با رفق، مهربانی، مدارا، تواضع و فروتنی تعامل می‌کنند این تواضع میان انسان‌ها و افراد اولاً در مسائل روحی و شخصیتی اثر می‌گذارد و کبر و فخرفروشی زیان‌های اساسی به روح و شخصیت

آدم‌ها وارد می‌کند. قبل از این که شما در مقام تکبر دیگری را تحقیر کنید خودتان را تحقیر کرده‌اید. پس اولین زیان تکبر به خود انسان در شخصیت روحی و روانی وارد می‌شود و اولین آثار مثبت تواضع در شخصیت انسان ظاهر می‌شود.

۲. آثار اخروی

محور دوم آثار معنوی اخروی تواضع و زیان‌های اخروی تکبر است که در روایات وارد شده است که قبلاً اشاره کردیم.

۳. آثار اجتماعی

محور سوم هم آثار اجتماعی مقوله کبر و تواضع است. مسأله کبر و تواضع در سلامت یا فساد روابط اجتماعی نقش تقریباً درجه یک دارد. شما اگر یک جامعه‌ای را که بنای روابط آن‌ها بر فخر فروشی و تکبر است مقایسه کنید با جامعه‌ای که بنای روابط بر تواضع و فروتنی، تکریم و احترام و روابط مهربانانه است بین این‌ها خیلی فرق است. الگوی اسلام، فرهنگ تواضع و فروتنی در روابط اجتماعی است که این فرهنگ جامعه را سالم نگه می‌دارد و انسان‌ها را به هم نزدیک می‌کند و بسیاری از آسیب‌ها را کنار می‌زند.

این سه محور آثار تواضع است که روایاتش را در خطبه‌های قبل به‌عنوان نمونه توجه فرمودید. اما در مسائل خانوادگی این قضیه ابعاد بیشتری پیدا می‌کند. خانواده‌ای که از ابتدای زندگی قرار همسران بر این است که بر هم برتر جویی داشته باشند و به همدیگر فخر بفروشند این خانه نمی‌تواند استحکام پیدا کند. اگر قرارشان این باشد که با یک روحیه لجبازی و خودخواهی‌های شیطانی شریک زندگی را تحقیر کنند، این سرآغاز فسادهای زیاد در خانه است. گاهی یکی می‌گوید که از لحاظ جایگاه خانوادگی من بالاتر هستم و می‌خواهد همین را به رخ طرف مقابل بکشد، یا به خاطر مسائل اقتصادی تفوق خود را به رخ طرف بکشد که من برتر هستم به‌ویژه اگر از طرف بانو و همسر این روحیه در خانه وارد شود پایه‌های خانه را سست می‌کند. بسیاری از مشکلاتی که در خانه‌ها رخ می‌دهد از همین نقطه‌های کوچک شروع می‌شود. ابتدا به خاطر یک امتیاز خانوادگی یا قیافه‌ای که دارد و از همین ملاک‌های مادی که مهم نیست فخر فروشی می‌کند و طرف را تحقیر می‌کند، درحالی که اگر قرار بود شما آن را تحقیر کنید اصلاً نمی‌بایست ازدواج می‌کردید. بعد از اینکه ازدواج و این پیمان استوار الهی شکل

گرفت نباید دیگر طرف مقابل را به خاطر مال یا شئون ظاهری یا پایگاه خانوادگی قیافه تحقیر کرد. همه این‌ها را باید کنار بگذارد و با نهایت احترام و تکریم و فروتنی سنجیده چه مرد در قبال زن و چه زن در قبال مرد رفتار کنند. این‌ها نکته‌های کوچک است که از آغازین روزهای زندگی شروع می‌شود که یکی به خاطر قیافه و یکی به خاطر مقام و یکی به خاطر خانواده و ... طرف را کوچک و تحقیر می‌کند و خود را برتر معرفی می‌کند و این یعنی خانه فروریخته که ثمره مثبتی از آن بیرون نمی‌آید.

به‌ویژه جوانان و زوج‌های جوان ابتدای زندگی و سنگ بنای آن را بر تواضع و فروتنی باید بگذارند. اگر می‌خواستی فخرفروشی کنی و شریک زندگی را تحقیر کنی تصمیمش وقت ازدواج است به هر دلیلی ازدواج نمی‌کردی. البته در آنجا هم نباید مال، مقام، قیافه و امثال این‌ها ملاک اصلی در ازدواج باشد. ولی اگر کسی هم می‌خواهد این‌ها را ملاک قرار دهد قبل از ازدواج است. بعد از اینکه زندگی شکل گرفت باید نهایت تواضع، فروتنی، دوستی و مهربانی حاکم باشد.

این مسأله مهم است که این مطلب در مورد تربیت خانواده هم اثرگذار است. فلسفه بنیان خانواده برای این است که فرزندان بزرگ و شایسته پرورش پیدا کند. خانه‌ای که مبنای خانم و آقا با ملاک‌های دروغین فخرفروشی به همدیگر است و به همدیگر تکبر می‌ورزند فرزندان به‌جایی نمی‌رسند.

بنابراین مسأله تکبر و تواضع در فرهنگ فضای خانوادگی تأثیرات چندجانبه‌ای دارد. تکبر هم بنای خانواده را سست می‌کند و هم زمینه پرورش انسان‌های شایسته را از بین می‌برد و بالعکس تواضع و فروتنی آرامش و آسایش به خانه می‌آورد و زمینه پرورش انسان‌های بزرگ را فراهم می‌کند.

روایاتی در باب تواضع

به‌عنوان نمونه به تعدادی از روایات اشاره می‌کنم:

الف. سلام و تحیت از نشانه‌های تواضع

در روایتی امام صادق (علیه‌السلام) فرمودند: وارد خانه که می‌شوید بر اهل و عیال خودت سلام کن. شما آقا هستید و در بیرون خانه مشکلاتی دارید ولی وارد خانه که می‌شوید با چهره باز و با تحیت و سلام وارد خانه شو، مبادا خودت را بگیری و موضع برتر برای خودت قائل باشی.^۲

ب. هم‌نشینی با خانواده

در روایات و اصول سابق مشاهده کردید که شخص در نشست و برخاست، در خورد و خوراک با خانواده‌اش همراهی کند. یک الگوی غلطی است که کسی زندگی خانوادگی خودش را سست کند. مبنای غذا خوردن و زندگی‌اش را بیرون بگذارد. تا جایی که امکان دارد خورد و خوراک و نشست و برخاست صمیمانه باید در فضای خانواده باشد.

در روایتی پیامبر خدا فرمودند کسی که پنج صفت در او باشد متکبر نیست. آخرین صفتی که از این پنج صفت برشمرند این است که شخص با خانواده خود می‌نشیند و زندگی و خورد و خوراک خود را با همسر و اهل و عیال خود سپری می‌کند و از آن‌ها فاصله نمی‌گیرد. وقتی کسی برای خودش شانی قائل است و سفره جداگانه‌ای در جای دیگری می‌اندازد طبق این روایت نوعی تکبر به شمار آمده است.^۳

۲ - قال ابو عبدالله عليه السلام: «إِذَا دَخَلْتَ مَنْزِلَكَ فَقُلْ بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ وَ سَلِّمْ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ وَ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَ عَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ فَإِذَا قُلْتَ ذَلِكَ فَرَّ الشَّيْطَانُ مِنْ مَنْزِلِكَ» علامه مجلسی، بحار الانوار، ج ۷۳، ص ۱۱

۳ - محدث نوری، مستدرک الوسائل، ج ۳، ص ۲۵۴ «الا انبئکم بخمس من کن فیه فلیس بمتکبر: اعتقال الشاه و لبس الصوف و مجالسه الفقراء و ان یرکب الحمار، و ان یاکل الرجل مع عیاله» سول خدا حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و اله یکی از نشانه‌های تواضع را هم غذا شدن مرد با خانواده می‌دانند و می‌فرمایند: آیا شما را به پنج چیز آگاه نکنم که اگر در کسی باشد متکبر نیست؟ چوپانی و بستن گوسفند، پوشیدن لباس پشمی، هم‌نشینی با تهیدستان، سوار شدن بر حمار (کنایه از مرکب ارزان قیمت) و هم غذا شدن مرد با خانواده‌اش.

ج. کار در خانه و همکاری

در روایت دیگری در تمجید کمک به همسر آمده است کسی که از سه چیز تکبر نوزد او حقیقتاً مؤمن است: اول در خانه کار کند و خدمت همسر نماید، دوم با فقرا بنشیند و سوم با خادمان خود هم‌غذا شود.^۴ این‌ها همه نشانگر این است که نشانه‌های مختلف تکبر خانوادگی هدف‌گیری شده است و اسلام از آن نهی می‌کند. اسلام بر نشانه‌های تواضع، فروتنی و تکریم خانواده تأکید دارد.

د. تواضع زن مایه عزت او

از طرفی در مورد تواضع زن هم آمده است که «ذلیل‌ه علی بعلها عزیزه علی اهلها»^۵ زن تراز اسلامی کسی است که با شوهر در نهایت تواضع و فروتنی رفتار کند. این همان «جِهَادُ الْمَرْأَةِ حُسْنُ التَّبَعْلِ»^۶ است. این‌ها نشانه‌های مهم تواضع و فروتنی است.

باز هم عرض می‌کنیم که اصل بیستم یک قانون کلی بود دوری از کبر و فخر فروشی و تحقیر دیگران یک قانون عام است که در سطوح مختلف مصداق دارد. اما در فضای خانه هم سالم‌سازی فضای خانواده و هم استحکام بنیان خانواده را به ارمغان می‌آورد و هم ریل‌گذاری می‌کند برای اینکه فرزندان خوب تربیت شوند و از این پدر و مادر مهربان و متواضع درس بگیرند.

تذکر نکته‌ای به جوانان تازه ازدواج کرده

این نکته اخیر را هم عرض کنم پایه فرهنگی این اصول بیست‌گانه که تاکنون بر شمرده‌ایم باید در آغاز زندگی ریخته شود. من به جوانان عزیز، دختران و پسران تازه ازدواج کرده عرض می‌کنم این قاعده‌ها را مبنای آغاز زندگی خود

^۴ - ابن عساکر، تاریخ دمشق، ج ۳۸۸۹: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ " : مَنْ لَمْ يَأْتَفْ مِنْ ثَلَاثٍ فَهُوَ مُؤْمِنٌ حَقًّا : خِدْمَةَ الْعِيَالِ ، وَالْجُلُوسِ مَعَ الْفُقَرَاءِ ، وَالْأَكْلِ مَعَ خَادِمِهِ ، هَذِهِ الْأَفْعَالُ مِنْ عِلَامَاتِ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ وَصَفَهُمُ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ أَوْلَيْكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا سُوْرَةُ الْأَنْفَالِ آيَةٌ ٤ "»

^۵ -

^۶ - مرحوم کلینی، الکافی، ج ۵، ص ۹: اطاعت زن از شوهرش، جهاد اوست.

قرار دهید. این زندگی وقتی بر پایه استوار اخلاق خوب مبتنی شد آینده روشن و درخشانی خواهد داشت. خدایا به ما توفیق بده بنیان خانواده را بر اصول اسلامی و اخلاقی مبتنی کنیم و خانواده‌هایمان را از آسیب‌های گوناگونی که آن را تهدید می‌کند محفوظ بداریم.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكُوفِرَ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَنْحِرْ إِنَّ شَانِكَ هُوَ الْأَبْتَرُ^۷

---

^۷. سوره کوثر

خطبه دوم

اعوذ بالله السميع العليم من الشيطان الرجيم. بسم الله الرحمن الرحيم. الحمد لله الذي هدانا لهذا وما كنا لنهتدى لولا عن هدانا الله ثم الصلاة والسلام على سيدنا و نبيتنا أبي القاسم المصطفى محمد و علي مولانا علي بن ابيطالب و علي الصديقة الطاهرة فاطمة الزهراء و علي الحسن و الحسين سيدي شباب اهل الجنة و علي الائمة المسلمين علي بن الحسين و محمد بن علي و جعفر بن محمد و موسى بن جعفر و علي بن موسى و محمد بن علي و علي بن محمد و الحسن بن علي و الخلف القائم المنتظر شجرة النبوة، وَمَوْضِعِ الرِّسَالَةِ، وَمُخْتَلَفِ الْمَلَائِكَةِ، وَمَعْدِنِ الْعِلْمِ، وَأَهْلِ بَيْتِ الْوَحْيِ

توصیه به تقوا

اعوذ بالله من الشيطان الرجيم بسم الله الرحمن الرحيم «يا أيها الذين آمنوا اتقوا الله حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ»^۸ عباد الله أوصيكم و نفسي بتقوى الله

همه شما و خودم را به تقوا و پارسایی و پرهیزکاری توصیه می‌کنم. اللَّهُمَّ إِنْ لَمْ تَكُنْ قَدْ غَفَرْتَ لَنَا فِي مَا مَضَى مِنْ شَعْبَانَ فَاعْفِرْ لَنَا فِيمَا بَقِيَ مِنْهُ فَإِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى يُعْتِقُ فِي هَذَا الشَّهْرِ رِقَاباً مِنَ النَّارِ لِحُرْمَةِ شَهْرِ رَمَضَانَ.^۹

^۸. سوره آل عمران، ۱۰۲

^۹ - عیون اخبار الرضا، جلد ۲، صفحه ۵۱) یعنی: پروردگارا! اگر تاکنون در این ماه ما را نبخشیده‌ای، پس از تو می‌خواهیم که

در باقیمانده این ماه ما را ببخشی و بیامری

ایام پرفروغ ماه شعبان در گذر است و همه ما به استقبال ماه مهمانی خدا حرکت می‌کنیم. ماه مبارک رمضان قله‌ی سال است و قله باشکوه اخلاق و معنویت در طول سال بشمار می‌رود. حقیقت ماه مبارک تجسد تقواست. روح ماه مبارک تقویت تقواست که توصیه هر جمعه نماز جمعه است. برای ماه مبارک بیش از صد صفت و نام در احادیث و روایات ما بیان شده است.

یک قطعه زمانی بیش از صد صفت و نام و ویژگی را در خود جمع کرده است. در کنار روزه دارای امتیازات و انبوه فلسفه‌هایی است که در روایات آمده است. این ماه لبریز از فیض خداست. شمارش معکوس برای ورود در ماه مبارک شروع شده است. سنت پیامبر اکرم (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) و اولیای الهی در روزهای واپسین ماه شعبان مژده دادن به طلوع خورشید رمضان و تأکید بر دریافت فیوضات ماه مبارک رمضان بوده است. هنوز فرصت باقی است دل‌ها را از کینه‌ها بشوییم. جان‌ها را به عطر معنویت معطر کنیم و دل‌ها را آماده ورود در آن مهمانی بسیار باشکوه خداوندی کنیم. عجیب است که ماه مبارک رمضان هم ربیع القرآن است، هم ربیع الدعاء است و هم ربیع الفقرا است. در ماه مبارک رمضان بهار در بهار است. هم بهار قرآن است و هم بهار نیایش و ستایش خدا و دعا و مناجات و هم‌زمان فلسفه اجتماعی دارد و بهار فقیران است. اگر ماه مبارک رمضان ما را به قرآن نزدیک کرد، ما را با دعا و مناجات آشنا کرد و اگر ماه مبارک رمضان چهره فقر و گرسنگی را از خویشان و اقوام و شهر ما زدود آن‌وقت حقیقت ماه مبارک رمضان تجلی کرده است. ماه رمضان که دل‌ها را قرآنی کند، جان‌ها را دعایی کند و جامعه را هم‌پسته و منزله از فقر و گرسنگی کند این ماه مبارک رمضان است. همه این‌ها در پرتو خورشید تقوا ظهور و بروز می‌کند. خدایا ما را در ماه شعبان آماده ورود در آن ماه شریف بفرما. ما را مورد لطف و مغفرت خودت قرار بده و به ما توفیق بهره حداکثری عنایت و کرامت بفرما.

یاد و خاطره شهیدان، امام شهیدان، مراجع درگذشته، درگذشتگان از این جمع و شهدای مدافع حرم، بزرگان از دنیا رفته و مرحوم آیت‌الله صابری همدانی را گرامی می‌داریم و به ارواح آن‌ها تقدیم می‌کنیم صلواتی بر محمد و آل محمد.

مناسبت‌ها

مناسبت‌هایی را به اختصار عرض می‌کنم:

۱. بزرگداشت سالروز آزادی خرمشهر

فتح خرمشهر روز مقاومت و ایثار و پیروزی بود و این روز با این نام نامیده شد تا همیشه بدانیم جوانان عزیز ما، چهره‌های دل‌باخته اسلام و انقلاب اسلامی جان خود را به کف نهادند و جان، سلامتی، نشاط و جوانی خود را تقدیم شما ملت کردند. اگر این ایثار و مقاومت دوره دفاع مقدس نبود ما این آزادی و شکوه امروز را نداشتیم، امروز کشور ما سقوط کرده بود و تجزیه شده بود. فلذا روز فتح خرمشهر روز بزرگی برای ما بود. آزادی یک بخش عزیز از میهن اسلامی ما و روزی که نشان‌دهنده مقاومت است ما را متوجه این نکته می‌کند که مقاومت، ایثار و فداکاری رمز اقتدار ملت است. امروز هم مقاومت، فداکاری و ایثار مایه اعتلای ماست. مهم‌ترین عامل در تعالی و پیشرفت کشور در همه قلمروها ایثار و مقاومت است. اگر جامعه‌ای از چنین روحیه‌ای خالی شد آن جامعه سقوط می‌کند و هیچ‌چیزی نمی‌تواند آن را نجات دهد. این روز را گرامی می‌داریم و بر روان پاک شهیدان خرمشهر و همه شهدا هدیه می‌کنیم صلواتی بر محمد و آل محمد

۲. تکریم روز جمعیت

مقوله جمعیت بارها مورد بحث قرار گرفته است. فقط به اختصار باید این را یادآوری کنیم. الان رشد جمعیت ما کمتر از یک و نیم درصد است. گاهی $1/3$ تا $1/4$ و گاهی حداکثر تا $1/5$ درصد می‌گویند. اگر این $1/5$ هم باشد معنایش این است که در بیست سال آینده روند نزولی جمعیت و کاهش جوان و افزایش کهن سالان آغاز خواهد شد. یعنی رشد امروز نمی‌تواند جمعیت امروز را هم‌روی پا نگه دارد که این یک مقوله بسیار مهمی است. جمعیت در کنار عناصر و شاخص‌های دیگر یکی از عناصر اقتدار و پیشرفت کشور است. البته کشور اقتصاد قوی، بنیان‌های درست، اخلاق و فرهنگ می‌خواهد. اما جمعیت پایه همه آنهاست. الان سخن ما و بزرگان ما این نیست که خانواده‌های ما، جمعیت‌های بسیار انبوه داشته باشند، بلکه سخن این است که جمعیت فعلی خودش را جبران نمی‌کند. خانواده‌های ما برای یک بچه و دو بچه بخل می‌ورزند درحالی که خانواده‌های ما باید حداقل دوتا

سه تا بچه داشته باشند تا به آن وضع برسند و اقلأ کمبود خودشان را در آینده جبران کند. حکم اولی مسأله جمعیت در منطق اسلام استحاب مؤکد است، اما با عنوان ثانوی می‌تواند چهار حکم دیگر پیدا کند و در وضع موجود در درصد بالاتر از وضع موجود قطعاً از واجبات می‌شود به‌عنوان یک تکلیف که باید به آن توجه شود.

۳. گرامیداشت روز بهره‌وری و بهینه‌سازی مصرف

روز بهره‌وری و بهینه‌سازی مصرف را گرامی می‌داریم. در اقتصاد مقاومتی که شاخص‌های فراوانی دارد. ما در همین خطبه‌ها و در اوایل سال در تشریح فرمایشات بیانات مقام معظم رهبری انقلاب حدود ده، بیست نکته به‌عنوان محورهای اصلی اقتصاد مقاومتی عرض کردیم. اما در همه آن‌ها یک محور مهم، بهره‌وری درست از امکانات و بهینه‌سازی مصرف است. مع الاسف کشور ما در مصرف انرژی و کالاهای استراتژیک، کشور پرمصرفی است. ما در بهره‌وری از وقت و امکانات و زیرساخت‌ها، نمره‌های قابل قبولی نداریم. باید جامعه ما، ادارات ما، برنامه ریزان ما تلاش کنند که بهره‌وری را بالا ببرند و از این ریخت‌وپاش اضافه‌ای که در مصرف انرژی و خیلی از کالاهای دیگر از نان بگیریید تا بنزین و گاز و امثال جلوگیری کنند. ما باید الگوی مصرفمان را بهینه کنیم. این نکته مهمی است که نیازمند آن هستیم که دائم تذکر داده شود و همه برای اصلاح آن توجه کنند.

۴. انتخابات الگوی بارز در مردم‌سالاری دینی

انتخابات جشن بزرگ ملت ماست. انتخابات یک فصل مهم در تعیین سرنوشت الگوی نظام اسلامی و مردم‌سالاری دینی بر انتخابات نهاده شده است. این جشن را باید گرامی بداریم. انتخابات و دوره تبلیغات شیرینی‌های زیادی داشت: اینکه جوانان و قشرهای گوناگون آمدند، آزاد بودند، امن بودند در این دنیای به‌هم‌ریخته آسان و راحت سخن خودشان را گفتند و توصیه‌های مقام معظم رهبری مدنظر قرار گرفت که این موارد نکته‌های شیرین انتخابات بود. مردم با آزادی و امنیت عملکرد دولتمردان را نقد کردند و آگاهی مردم و توجه به موازین قانون از شیرینی‌های انتخابات است. البته باید اینجا بگوییم تلخی‌هایی احیاناً وجود داشت. گاهی از خط قرمزهای اخلاقی و امنیتی عبورهایی انجام شد که این‌ها باید اصلاح شود. ولی امروز جشن بزرگ است و یک

عبادت بزرگ پیش همه ما قرار گرفته است. باید همه آن‌هایی که امکان دارند و واجد شرایط قانونی هستند در انتخابات شرکت کنند.

این وظیفه ملی، قانونی، انقلابی، اسلامی، شرعی و دینی مؤکد همه ما است که اولاً در انتخابات شرکت کنیم و ثانیاً بین خود و خداوند متعال بر اساس حجت الهی گزینه‌های اصلح را برگزینیم. این‌ها وظایف مهم است، آینده اسلام و انقلاب اسلامی، رشد و تعالی کشور چه در شوراها و چه در ریاست جمهوری در گرو حضور حداکثری و انتخاب‌هایی بر اساس منطق، معرفت و آگاهی نه هواها و هوس‌های شیطنانی است. بعد از انتخابات هم همه باید به قانون تمکین کنند، همه منتخبین را برای پیشرفت کشور کمک کنند، دل‌ها را پاک کنند، اشکالاتی که در کارشان بوده است را باید اصلاح کنند. به فضل خدا امروز بدخواهان ملت ایران شکوه حضور ملت را خواهند دید و حتماً این شکوه حضور آن‌ها را از اقدامات شرورانه به فضل الهی ناامید خواهد کرد.

۵. لزوم تجدیدنظر در سند ۲۰۳۰ بر اساس فرمایشات رهبری

اشاره کوتاهی هم داشته باشم در مورد سند ۲۰۳. انتظار می‌رود به صورت قاطع و روشن اشکالاتی که در محتوا و در فرایند کار بوده است مورد توجه قرار بگیرد. نگاه و رهنمود رهبری هم مورد توجه قرار بگیرد. ما در اسناد بین‌المللی باید بدانیم یک منطق استکباری وجود دارد که می‌خواهد جامعه ما را هضم در گفتمان غربی کند و ما در این جهت باید هوشیار باشیم. انتظار می‌رود که بدون هیچ مجامله و کوتاهی به صورت کاملاً روشن بر اساس رهنمود مقام معظم رهبری این مسأله کنار گذاشته شود و ما باید بر اساس سند تحول و گفتمان انقلاب اسلامی نظام تعلیم و تربیتمان را استوار کنیم.

در خصوص مسائل منطقه هم نکاتی بود که آن را به یکی دو نکته اکتفا می‌کنم و در بخش عربی تقدیم محضر شریفان می‌کنم:

اوصیکم و نفسی بتقوی الله و رعایة اوامرہ و نواہیہ خصوصاً ونحن علی ابواب شهر الله المبارک و هو شهر رمضان و قد اقبل إلینا بالبرکة و الرحمة و المغفرة و فی هذا الشهر العظیم دعینا الی ضیافة الله و ابواب السماء و الجنان فی هذا الشهر مفتوحة و ابواب الشرّ و النیران فیه مغلقة و حقیقة رمضان و روحه هی التقوی و الورع عن محارم الله و علینا ان نستفید من هذه الفرصة الالهیة المبارکة و نستفیض ممن منهلة لکی نعمق روح التقوی فی

انفسنا و نحاول ان نترقى فى مدارج التقوى و من الجدير هنا ان نشير الى كارثة عظيمة فى المنطقة الشرقية فى السعودية حيث قامت القوّات المسلحة السعودية بهجمة شرسة على حى المسورة فى المنطقة الشرقية و هدموا البيوت و الاسواق و المساجد و اطلقوا الرصاص على الشباب و الأبرياء و بادروا الى قطع الكهرباء و حصار كامل على الحى بلا اى حجة و مبرّر

و من العجيب ان تبادر دولة الى هذا النوع من التعامل مع مواطنيها و بلدة من بلادها و الملك يبقى مع الكفر و لا يبقى مع الظلم و نحن هنا باسم الحوزة العلمية و الشعب الايرانى المسلم بينما ندين هذه الهجمة و العدوان الغاشم ندعوا الحكومة السعودية و ننصحها الى الرحمة و الشفقة و حسن التعامل مع مواطنيها و الاحتراز عن هذه المظالم و المجازر و ندعوها ان تقوم بواجبها امام شعبها المظلوم و المضطهد و ان يجبر الخسائر و ايضا ندعو هذه الحكومة الى وقف العدوان و الحرب المفروضة على اليمن الحبيب و التوقف عن دعم الحكومة البحرينية فى مظلّمها و مجازرها و ننصحها ان يتوقف عن دعم الارهابيين و بث الافكار المتطرفة و التكفيرية فى أنحاء العالم الاسلامى

اللهم ارزقنا توفيق الطاعة و بعد المعصية و صدق النيّة و عرفان الحرمة اللهم انصر الاسلام و اهله و اخذل الكفر و الكفار و المنافقين. اللهم انصر جيوش المسلمين و عساكر المسلمين اللهم اغفر المؤمنين و المومنات و المسلمين و المسلمات، خدایا دل‌های ما را به انوار ايمان و معرفت خود روشن بفرما، خدایا تو را به اولیای الهی، به ائمه هدی، به فاطمه زهرا و به حضرت ولیعصر (علیه السلام) سوگند می‌دهیم این روز را برای ملت ما روز جشن و شادی و با نتایج بسیار خوب مقرر بفرما، ملت ما را برای حضور حداکثری و بهترین انتخاب راهنمایى و هدایت بفرما، همه خطرها را از ملت ما دور بدار، خدمتگزاران به اسلام، مقام معظم رهبری، مراجع عظام و خدمت گذاران به کشور و اسلام را مؤید و منصور بدار، ارواح تابناک شهدا و امام شهدا را با اولیای خودت محشور بفرما، خدایا شاکریم به خاطر همه نعمت‌های تو و باران فراوان تو در این سال، باز هم ما را مشمول رحمت، برکت و باران رحمتت بفرما، به ما توفیق بهره‌برداری مناسب و حداکثری از ماه مبارک رمضان کرامت بفرما، اللَّهُمَّ إِنَّ لَمْ تَكُنْ قَدْ غَفَرْتَ لَنَا فِي مَا مَضَى مِنْ شَعْبَانَ فَاعْفِرْ لَنَا فِي مَا بَقِيَ مِنْهُ فَإِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى يُعْتِقُ فِي هَذَا الشَّهْرِ رِقَابًا مِنَ النَّارِ لِحُرْمَةِ شَهْرِ رَمَضَانَ، خدایا سلام ما را به محضر مولا و آقايمان حضرت ولیعصر ارواحنا فداه ابلاغ بفرما و در فرج نورانی‌اش تعجیل بفرما.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَالْعَصْرِ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي حُسْرٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالحَقِّ وَتَوَّصُوا
بِالصَّبْرِ^{۱۰}